

Obsah

- RITA KOŠZORÚS: **O ambivalentnom charaktere identity a maľby** (rozhovor) | 1
 CLAUDINE BERTRAND: **Básne** | 13
 EVA GATIALOVÁ: **„Nová žena“ – ideály a realita v medzivojnovom Československu** | 15
Dve na jednu (knihu: CVIKOVÁ, Jana. *Ku konceptualizácii rodu v myslení o literatúre*)
 ETELA FARKAŠOVÁ: **O nových paradigách v literárnej vede** | 46
 ZOLTÁN RÉDEY: **Jeden z možných príbehov feministickej literárnej vedy** | 46
 MILA HAUGOVÁ: **Z aktuálnej tvorby** | 57
 PETER MEGYÉSI: **Melanchólia a vznešeno v diela Lucie Tallovej** | 59
 JANA ORLOVÁ: **Újedá** | 65
Téma: HANA PONICKÁ
 ALEXANDRA KOVAČOVÁ: **Hana Ponická: spisovateľka v nemilosti doby** | 68
 HANA PONICKÁ: **Diskusný príspevok k 3. zjazdu Zväzu slovenských spisovateľov** | 74
 KATARÍNA JUSKOVÁ: **Byť slobodným človekom** (rozhovor s dcérou H. Ponickéj) | 78
 VIKI JANOUŠKOVÁ: **Dych Lukavických zápiskov** (drama) | 87
 KRISTINA LÁNIKOVÁ: **Krátké dejiny zraňovania** | 99
 ANDREA VATULÍKOVÁ: **Virtuálni identita jako alter ego v post/době konceptu, posthumanismu a internetu v oblasti genderu** | 103
 LENKA ROSKOŠOVÁ: **Zadržovanie** | 133
 DÁRIA FOJTIKOVÁ FEHÉROVÁ: **Slovenská feministická dráma** | 137
 ADRIANA JESENKOVÁ: **Etika starostlivosti podľa Virginie Held** | 147
Téma: CENZÚRA (výstava)
 LENKA KUKUROVÁ – ZUZANA ŠTEPKOVÁ: **Cenzúra (kurátorský text) a nevystavené diela** | 154
 IVANA KOMANICKÁ: **Výstava na rozhraní** | 165
Dve na jednu (knihu: KOMRANÍKOVÁ, Monika. *Na sútoku*)
 LENKA MACSALJOVÁ: **Bozk od Snehovej kráľovnej na sútoku** | 167
 MATÚŠ MIKŠIK: **Kniha, v ktorej veci jednoducho fungujú** | 167
 IVANA ŠUSTEROVÁ: **Život olašských žien (ukážka)** | 173
 KRISTÍNA MOJŽIŠOVÁ MAGDOLENOVÁ: **Rómske ženy vo svetle dvoch výskumov** | 176
- Recenzie**
 PETRA HLAVÁČKOVÁ: **Absolutní osvobození těla jako politické stanovisko** (SHALMANIOVÁ, Abnousse. *Chomejiné, Sade a já*) | 182
 MARTA SOUČKOVÁ: **Ozaj, už som dočítala?** (BERG, Sibylle. *Ozaj, o už som ti rozprávala... Rozprávka pro každého*) | 183
 MIRO ZUMRIK: **Pohyby v nás** (HODROVÁ, Daniela. *Točité věty*) | 185
 ALEXANDRA JURISOVÁ: **Som Papuša** (KUŽNIAK, Angelika. *Papuša*) | 187
 LENKA SAFRANOVÁ: **Dialóg ako problém Manželskej lásky** (HADLEY, Tessa. *Manželské láska*) | 189
 JAKUB SOUČEK: **V bludnom kruhu** (VYBÍRALOVÁ, Sára. *Spoušť*) | 191
 JIŘÍ FERYNA: **Nedobrovolné skarifikace** (LÁNIKOVÁ, Kristina. *Pomlčka v těle*) | 193
 JAROSLAVA ŠAKOVÁ: **I zaodela sa deva do pastelových farieb** (ABELOVÁ, Mirka. *Báseňky pro domácí paničky*) | 194

Glosolália 3 / 2016 | Ročník 5 | Cena 4 € |
 ISSN 1338-7146 (tlačná verzia) | ISSN 1339-245X (online verzia)

zbierkou, nie sú slová o dokonalosti písania T. Hadley (*Observer*), dokonalej stylistike (*Spectator*), pôvabe, ktorý je v súčasnosti jediný svojho druhu (*Independent on Sunday*), o presvedčivosti zbierky (*Sunday Times*), jej povznášajúcej a obhacujúcej (*The Times*) a iné podobné výroky zavádzajúce a predimenzované? Mnoho čitateľov a čitateľiek siaha po knihe aj vďaka komentárom tohto druhu. Musím, žiaľ, konštatovať, že v prípade knihy *Manželská láska* ide väčšmi o dobrý marketingový tah než o hodnotenia zodpovedajúce realite.

LENKA SAFRANOVÁ vyučovala slovenský jazyk a literatúru na Prešovskej univerzite v Prešove, kde pôsobí ako odborná asistentka na Katedre slovenskej literatúry a literárnej vedy. Je redaktorkou časopisu *Vnútro*, vo Verejnej knižnici lána Bocznia v Košiciach spoluorganizuje stretnutia, ktoré interaktívnou formou približujú rôzne druhy umenia širšej verejnosti. Svoje recenzie a štúdiá publikuje v literárnovedných periodikách, domácich a zahraničných zborníkoch. Je spoluautorou monografie *K funkcii subjektu v slovenskej poézii ženských au onák (zvr. satovej generácie)*. Píše prózu, občas i poéziu, je laureátkou viacerých literárnych súťaží, v niektorých porotovala. Očami literárky sa venuje tvorbe umelckého šperku, má vzťah k tradičným remeslám a fascinuje ju história módy.

JAKUB SOUČEK

V bludnom kruhu

VYBÍRALOVÁ, Sára. 2015. *Spoušť*. Brno : Host.

Všetci zažívame situácie, z ktorých zdanlivo neexistuje východisko. Uväznení v stereotype a stagnácii pripomíname hľadavca v otáčajúcom sa kolese. Úpenlivo čakáme, kým nás odstredivá sila vystrelí na stenu kľetky. Sme ako bežci na diabolskom trenažéri – nech utekáme hocijako rýchlo, vpred sa neposúvame. Ocitáme sa v bludnom kruhu, v súkromnej cele či v pomyselnom labyrinte prispôbenom našej neschopnosti nájsť cestu von. Našu trpezlivosť skúšajú nevýnimočné udalosti – ďalší deň v nudnej práci, každoročná dovolenka v rovnakej turistickej destinácii alebo kozmetický balíček ako pravidelný darček od partnera či partnerky. Jeden deň sa podobá druhému, nevieme rozlíšiť pondelok od piatku, soboty či nedele, časové úseky splyývajú, vytvárajú vlak rýchlo ubiehajúcej skutočnosti.

Ako uniknúť? To je zásadná otázka v poviedkovej zbierke *Spoušť* Sary Vybrálovej. Hoci ide o debut, česká autorka v nej skúsene modeluje psychiku protagonistov a protagonistiek – ich vnútornú roztrieštenosť, depresie a neistoty. Postavy vystupujú z tiesnivej skutočnosti, zvyčajne sú uzavreté v priestore medzi štyrmi stenami, kde sa ponárajú do snových predstáv a ideálnych projekcií. Sú súčasťou sterilných, nikam nespějúcich vzťahov, ich manželstvá nefungujú, chýbajú im priatelia a spolupracovníci ich prehliadajú. Sára Vybrálová vytvára akvárium plné neviditeľných mužov a žien, bezcieľne sa potáčajúcich z jednej strany na druhú. Usilujú sa vyletieť von, neuvedomujú si, že sú prikovaní k sklenným stenám.

Hoci impulz k úniku takmer vždy plynie zo statického, stagnujúceho a nezáživného života, realizácia problémovosti sa v jednotlivých textoch líši. Napríklad poviedka *Plech* znázorňuje človeka – milióna, úradníka, celé dni sa zdržiavajúceho vo svojej kancelárii, ktorý sa napriek vysokej byrokratickej pozícii nedokáže vymaniť z jednotvárnosti: „*Utřel jsem kolečko na stole prstem a přál si, aby mi přišla esemeska. Po schůzce s Malým už jsem neměl nic na práci. V práci ostatně nemám nic na práci po většinu času. K čemu je taky netechnik v těžkém průmyslu?*“ (s. 51). Uniformnosť rozprávačového života podporuje kontrast medzi vonkajším a vnútorným prostredím. Počasie utvárajú tiene odrážajúce sa na plechovej budove, kolegovia akoby pochádzali z iného sveta a jediné spestrenie v monotónnych dňoch ponúka pohľad na trsy buriny, ktoré rastú pri plote okolo zlievarenského komplexu. Ani po skončení pracovnej doby však nedochádza k zmene „jaskynného“ archetypu, postava aj naďalej pokračuje v beztvare prežívaní, akoby žila len preto, aby dožila: „*Můj víkend ho nezajímal a mě ostatně taky ne, skoro nikdy jsem se nechystal k ničemu, co by šlo jmenovat, na co by se dalo kývnout, chystal jsem se prostě jen strávit ten čas, vařit, jíst, pouštět vodu z kohoutku do vany, aby z ní stoupala pára, listovat novinami, možná jet autem na nákup, pít víno v křesle, spát*“ (s. 58 – 59).

Pádnosť a jednoliaty životný rytmus zasahuje aj emocionálnu sféru a v tematickej rovine tak vnímame stratu intimity, depersonalizáciu vzťahov a oslabovanie sujetu. Postavy akoby

sedeli na trónoch v řadových vežiach, vzdialení a vzdialené od romantiky, dobrodružstva a ľudského kontaktu. Príkladom môže byť narátorka z poviedky *Pevnosť*, ktorej poetika signalizuje obrátený „bildungs príbeh“ a namiesto vývinu ženy tu môžeme uvažovať skôr o jej skamenení. Ťaživý dojem podporuje predovšetkým hermetický priestor panelákového bytu, z ktorého postava nedokáže uniknúť ani vo svojich fantáziách: „*Když nemuším, vycházím z bytu málokdy, i mé sny se většinou odehrávají v bytě*“ (s. 224). Emocionálna uzavretosť a mechanickosť života dominuje aj v próze *Pofádek*. Čitateľovi a čitateľke sa tu predstavuje výskumník v oblasti súdnej histórie, ktorý svoje pracovné úsilie maximalizuje prostredníctvom dômyselnej série rituálov: „*Kromě denních rituálů jsou tu ovšem ty týdenní a měsíční. (...) Přitom zvlášť týdenní rituály jsou podle mého názoru obzvlášť důležité*“ (s. 179). Len vďaka tomuto schematizmu získava rozprávač pocit istoty či zadostučinenia. Fabula sa odvíja ako parodický metatext s množstvom intertextuálnych odkazov komentujúcich všedné úkony. Naračná štruktúra sa mení po rozvinutí priateľstva s Androm, kompozícia sa subjektívizuje a oslabuje sa odborný štýl. Transformácia postavy sa však, podobne ako v ďalších Vybíralovej príbehoch, nezavŕši. Namiesto toho narastá sklamanie protagonistu, ktorý si po narušení životosprávy začne uvedomovať svoju izoláciu, odcudzenosť a predovšetkým bezmocnosť akokoľvek zmení vlastný stav: „*Jak jsem si kdy mohl myslet, že můžu udělat, cokoli si zamanu?*“ (s. 211).

Ako som naznačil v úvode, Sára Vybíralová kreuje svojich protagonistov autenticky a funkčne. Nefahá nimi ako figúrkami na šachovnici, skôr pripomína psychologičku, ktorá pod drobnohľadom študuje ich kóľsavú psychiku. Autorka dosahuje estetickú presvedčivosť pomocou asociatívnych postupov (anticipujúcich prúd vedomia, až surrealistického nevedomia), mnohoznačnej perspektívy (najmä keď postavy tvoria sujetové dvojice s protikladnou optikou) či zmyslových opisov. Realistickosť poviedok umocňuje farebná symbolika: „*Přes mé bělostné tričko se diagonálně táhl cákanec krve*“ (s. 25), zvučnosť: „*Jemně šustivý zvuk, jak se mu volant otírá o suchou kůži dlaní*“ (s. 147), alebo haptické a pa-

chové vnemy: „*ozvěna nějakého jídla s cibulí nebo lehce zatuchlý pach mokrého svetru usychajícího na těle*“ (s. 192 – 193). Intenzita neverbálnej zložky korešponduje s vystupovaním introvertných, nevyvíjajúcich sa jednotlivcov a prehľbuje opozíciu medzi ich túžbami a skutočnosťou.

Hoci debutová zbierka Sára Vybíralovej disponuje vysokou kvalitou v tematickej či kompozičnej rovine, predsa len sa nevyhla niektorým stylistickým nedostatkom. Detailné opisy sú občas až príliš explicitné („*stoické, útrpné píano, které mě bude s ironií pozorovat, než se zhroutím*“, s. 13) a zmyslová percepcia môže pôsobiť gýčovitou: „*Barvy západu slunce se opakují ve sklenicích*“ (s. 151). Priestor miestami deformuje klišéovitý inventár, ktorý vzbudzuje dojem preexponovaných divadelných kúľ: „*Vzduch se chvěje horkem, dozrívá burácení motorky*“ (s. 142). Do textov sa v minimálnej miere dostáva aj pátos, napríklad pri emocionálne ladených opisoch: „*Pach neštěstí*“ (s. 217), alebo: „*Malátnou rukou vytaženou zpod peřiny se sama pohladí po hlavě. Někdy to pomáhá. Spinkej*“ (s. 41). V predchádzajúcom odseku vyzdvihovanú autenticnosť môžu pokaziť univerzálne výroky, ich malú invenčnosť dokumentuje napríklad populárna sherlockovská parafráza: „*Jenomže věci nebývají nemožné jen proto, že jsou nepředstavitelné*“ (s. 120).

Spoušť napriek týmto negatívam rozhodne odporúčam. Sára Vybíralová potvrdzuje, že česká literatúra je na vysokej úrovni a tvorí sugestívne panoptikum modernej society. *Životy v Spoušti* sú ako výlet v púšti – vydáte sa na neho plní odhodlania, motivácie a vízie dobrodružstva, no už po chvíli trmácania sa nehostinnou krajinou začnete snívať o oázach a pohostinstvách. Máte chuť rozbehnúť sa naspäť, zmeniť svoje rozhodnutie, vaše nohy vás však nesú so železnou pravidelnosťou. Nakoniec padáte k zemi, vidíte sa v piesočných zrnách ako v zrkadle, klesáte pod povrch a zakopávate sa v chladivom úkryte, neschopní ďalšieho pohybu. *Spoušť* je iniciácia, no zároveň aj koniec cesty. Je to nekonečná frustrácia, ktorú zažívame v banálnych problémoch. Zmena, ktorá sa nikdy neuskutoční.

JAKUB SOUČEK vytušoval slovenský jazyk a literatúru v kombinácii s anglickým jazykom a literatúrou na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Koľciach. V súčasnosti pokračuje v doktorandskom